

Boris i Bryssel – en berättelse om Brexits början

Henrik Brors*

En höstdag 1992. Pressbriefingen med den brittiske ambassadören **John Kerr** har pågått i väl över tjugo minuter när dörren slås upp och in kliver en blond man med slipsen på sned och skjortan hängande utanför de säckiga kostymbyxorna.

Det är *Daily Telegraphs* korrespondent **Boris Johnson** som gör entré och alla blickar vänds mot honom.

– Mr Ambassador, I've heard this rumour. What's your comment?

John Kerr skakar bekymrat på huvudet och undrar var Boris Johnson har hört något så konstigt.

Samma föreställning upprepades vid nästan varje pressträff på den brittiska EU-representationen vid Place Schumann i Bryssel åren 1992–1994. Sverige var ännu inte medlem i dåvarande EG och vi svenska journalister kunde delta på de brittiska briefingarna inför ministermötena.

* Henrik Brors är journalist. Han var Brysselkorrespondent för nyhetsbyrån TT 1992–1997 och för Dagens Nyheter 2010–2013. Däremellan var han chef för DN:s politik- och EU-redaktion.

De andra brittiska journalisterna såg lika bekymrade ut som ambassadören, eller skrattade till. Oklart om det var nervöst eller håfullt. Efteråt hörde vi hur de fnyste över vad det var för ”rykten eller påhitt som Boris skulle göra en story av nu då”.

Det säkraste sättet att få reda på det var att gå till EG-kommissionens pressavdelning dagen därpå och hämta ut den dagens tjocka lunta med pressklipp med EU-artiklar från alla medlemsländer.

Vi journalister satt i sofforna och kollade på vad konkurrenterna åstadkommit i väntan på den dagliga pressbriefingen med kommissionens presstalespersoner. I soffan intill satt en dag *The Times* korrespondent och lät konstigt. Oklart om han hulkade eller svor.

– Dom har skrivit om min artikel! London har rewritat den efter Boris story fast jag förklarade att den inte håller.

Boris Johnson skapade de här åren en ny sorts Brysseljournalistik – bortom fakta. En genre som tog över brittisk EU-journalistik och påverkade brittisk EU-debatt långt innan sociala nätverk fanns och *fake news* påhittade av ryska troll kunde påverka politiska val.

Kanske var det för att Boris Johnson aldrig tänkt sig att bli journalist och inte såg sin framtid som journalist som han blev så framgångsrik i sin ”journalistiska” genre.

Boris Johnsons mål när han var fem år var att bli ”världens kung”, har hans lillasyster Rachel berättat. När han som 18-åring kom till universitetet i Oxford efter att ha varit stjärna på elitskolan Eton var hans något mer blygsamma mål att bli ”parlamentsledamot

innan han var 35 och därefter premiärminister”, enligt vännen **Andrew Gimson**.

För den målmedvetne Johnson blev journalistjobbet på sin höjd ett sätt att försörja sig efter Oxford och en chans att bli känd på nationell nivå.

Boris Johnson hade visat redan i Oxford att han tänkt leva efter mottot ”ändamålen helgar medlen” för att nå toppen. Han siktade på att bli ordförande för *Oxford Union*, världens kanske mest prestigefyllda studentförening. Som lockat världsledare och kändisar att framträda, som **Ronald Reagan**, **Bill Clinton**, **Dalai Lama**, **Malcolm X**, **Michael Jackson** och **Diego Maradona**.

Han misslyckades vid första försöket, då han lanserade sig i rollen som en traditionell högerkandidat. Nästa gång bytte Johnson obesvärat politisk plattform och lanserade sig som en folklig mittenkandidat med lånade politiska reformidéer från nybildade socialdemokratiska utbrytarpartiet *SDP*, som var populära bland studenterna.

Boris Johnson nådde sitt mål och fick nu även nationell uppmärksamhet.

Efter universitetsstudierna i Oxford i latin, antikens Grekland och Rom fick han jobb som fastighetsmäklare, men hoppade snart av.

Med hjälp av sitt kontaktnät från universitetet fick han chansen att komma in i journalistvärlden. *The Times* anställde honom och skickade honom som praktikant till *Wolverhampton Express & Star* under tre månader.

Det kan knappast kallas för en journalistutbildning, där man får inpräntat i sig grunderna i opartisk rap-

portering där båda sidors bästa argument ska finnas med. Men Boris Johnson fick pröva på lokaltidningsjournalistik, öva på att skriva roliga bildtexter, och berättade i breven hem hur hemskt illa han tyckte om det.

När han kom tillbaka till *The Times* var det fortsatt strikt grundkurs. Han fick göra rewrites på nyhetstelegram, och drog snabbt slutsatsen att det räcker med att ringa ett telefonsamtal och få ett pratminus för att kunna sätta sin egen byline på nyhetsbyråns artikel.

Men Boris Johnson drog det ett steg till. När han fick uppdraget att rewrite en artikel om att arkeologer hittat ett försvunnet palats från Edward II hittade Boris Johnson på ett citat från sin gudfader, den framstående arkeologen **Colin Lucas** på *Oxford University*, om att kungen använt slottet för att umgås med sin älskare.

Storyn blev så spännande att Boris Johnson fick sin första ettarubrik på *The Times*. Men gudfadern kände sig utskämd och protesterade i ett brev till tidningen. Den namngivne älskaren var halshuggen långt innan det framgrävda slottet byggdes.

Inte blev det bättre av att Boris Johnson lyckades få cheferna på *The Times* att avfärda klagomålen från Colin Lucas. Först efter att han skrivit en halv dementi av sin första påhittade story och Lucas hörde av sig igen förstod redaktörerna på *The Times* att allt var påhitt.

Då fick Boris Johnson sparken från sitt första journalistjobb.

Men han gav inte upp journalistambitionerna. Han sökte upp chefredaktören **Max Hastings** på *Daily Telegraph*, som han bjudit in som talare till *Oxford Union* under sina år som ordförande.

Hastings hade charmats av Boris Johnson och tog nu in honom som ledarskribent på Storbritanniens största morgontidning.

Boris Johnson gjorde snabbt succé som en högproduktiv och rolig skribent, som kunde utnyttja sin klassiska skolning till fyndiga elaka formuleringar om politiker. Torypartiets stigande stjärna **Michael Portillo** beskrevs som ”the pompadoured whippersnapper of the right”. Labourledaren **Tony Blairs** leende var som ”a glistening crescent of confidence”. EG-kommissionens ordförande **Jacques Delors** beskrevs som ”homo foederalis”.

Efter mindre än ett år fick han ett karriärlyft. Boris Johnson skickades till Bryssel våren 1989 som *Telegraphs* korrespondent.

Bryssel var kända kvarter för Boris Johnson som bott där på 1970-talet när hans far arbetade i kommissionen.

Han anlände till Bryssel just när Europasamarbetet blev högtintressant och spännande inrikespolitik på hemmaplan. Kommissionens ordförande Jacques Delors lade fram sin plan för en gemensam europeisk valuta samma månad som Boris Johnson anlände. Helt på tvärs med den brittiska premiärministern **Margaret Thatcher** som i sitt berömda Bryggetal några månader tidigare sagt nej till att EG skulle utvecklas till en monetär union med mer överstatligt beslutsfattande.

Striden om valutan och Europasamarbetet efter Berlinmurens fall splittrade den brittiska Toryregeringen och ledde året därpå till att premiärminister Margaret Thatcher avsattes.

Men i Bryssel var det svårt för en nyanländ journalist att göra sig bemärkt. Där fanns en lång rad erfarna

brittiska korrespondenter och *Financial Times* var särklassigt nyhetsledande. *FT*-korrar berättade mellan skål och vägg att de ofta fick sina ”scoop” utan ansträngning när bruna kuvert damp ner i redaktionens brevlåda med kommande lagförslag från kommissionen.

Boris Johnson hittade dock en egen nisch. Flera av de brittiska korrespondenterna hade jobbat länge i Bryssel och såg det här europeiska samarbetet som något självklart. Några ingick även i tankesmedjor där man diskuterade hur samarbetet borde utvecklas. Den nyanlände korrespondenten valde att bli motvalls kärring, att förlöjliga EG-samarbetet.

Bland de prydligt klädda Brysselkorrespondenterna tog Boris Johnson rollen som en figur i säckiga byxor och ofta trasiga kavajer. På kommissionens dagliga presskonferenser ställde han frågor på franska med en grov engelsk brytning, långt ifrån den perfekta franska han egentligen talade.

Han smickrade de ärrade Brysselkorrarna och fick dem att förklara vad som var i görningen. Sedan upptäckte de att han skrivit egna tolkningar, med helt annat innehåll.

- *Daily Telegraph* ”avslöjade” att ”Europeiska kommissionen planerar att harmonisera storleken på kistor” (I själva verket var det Europarådet som gav ut instruktioner för liktransporter mellan medlemsländerna).
- ”Italiens kondomindustri har brutit mot EG-regler genom att tillverka för små kondomer” (Europeiska standardiseringsorganet hade gett ut frivilliga regler till medlemsländerna om kvalitén på kondomer).

- ”Bryssel hotar förbjuda brittiska Bangers”, korvar (I harmoniseringen av lagar för EG:s inre marknad ingick märkning av innehållet i livsmedel).
- ”Bryssel ska inrätta en banan-polisstyrka” (I de nya reglerna för inre marknaden ingick också kvalitetsmärkning av frukt och grönsaker).

Andra minnesvärda rubriker med Boris Johnsons påhittade ”avslöjanden”:

”Brussels recruits sniffers to ensure that Euro-manure smells the same”. ”EC cheese row takes the biscuit”. ”Euro headquarters to be blown up”. ”EC to build a kilometre high Tower of Babel”.

Brussels recruits sniffers to ensure that Euro-manure smells the same
By Boris Johnson, EC Correspondent, in Brussels

Threat to British pink sausages
By Boris Johnson, EC Correspondent, in Brussels

Euro headquarters to be blown up

By Boris Johnson
EC Correspondent
in Brussels

THE BERLYMONT building in Brussels, headquarters of the European Community, is to be blown up. Controlled explosions are regarded as the best way of demolishing the 15-storey building, which is to be replaced because of the danger from asbestos used in its construction.

The Berlymont building: doomed by asbestos

Seahor Cardozo, EC Commission responsible for EC buildings, said: "Preserving it has been ruled out."

Despite the importance of the Berlymont as a symbol, Seahor Cardozo said, the benefit to commercial life after long discussions with the Belgian government, which owns the building. Asbestos is used as an insu-

rial material throughout the 1968 structure, and, after 15 years of poisoning by traffic, it has been reduced to a toxic powder.

The commission decided on Wednesday it could not risk costly legal action by staff

Seahor Cardozo. The cost of razing out the asbestos had been put at £60 million, virtually the cost of an entirely new structure.

Officials are expected to start migrating today to some of the 42 other buildings in Brussels owned by the EC. Most of the inhabitants of the Berlymont, including the 17 European Commissioners, are expected to move to a smaller building in the nearby Square de Meeus.

Does they have all gone, which may not be before the end of the year, supporters will say explosive charges at key points so that the structure goes. British sources suggested wryly that demolition could be declared a European holiday.

At present it appears that a replacement building will be erected on the same site.

Kommissionens pressavdelning försökte få ut dementier på Boris Johnsons ”avslöjanden”. Men var föga framgångsrik. Johnson hade redan levererat nästa ”scoop”.

I stället började hemmaredaktionerna på andra brittiska tidningar efterfråga likadana stories från sina korrespondenter om de löjliga Brysselbyråkraterna. De uppmanade korrarna att följa upp *Daily Telegraphs* nyhet, även om korrarna påpekade att storyn inte höll.

En tidningsredaktion krävde att deras korre skulle begära att få vara med när kommissionens högkvarter skulle sprängas. Det fanns inga sådana planer, *Berlaymont* står fortfarande kvar, numera asbestsanerat.

Boris Johnsons rapportering om Brysselbyråkraternas absurda ”planer” på att förbjuda brittisk korv och räkchips utvecklades successivt till nära nog dagliga texter om hur ”Bryssel” hotade hela den brittiska nationella suveräniteten och landets själ.

I *Daily Telegraph* rapporterades om hur EG-byråkraten Jacques Delors lagt sig ”bakhåll” för Margaret Thatcher och tvingat igenom planerna på en gemensam valuta och ökad överstatlighet. Thatcher kallade Boris Johnson för sin ”favoritjournalist”.

I efterhand har han i en *BBC*-intervju skadeglatt talat om hur hans rapportering fördjupade sprickorna i *Torypartiet*:

Allt jag skrev från Bryssel var som att kasta stenbumlingar över muren och höra den fantastiska kraschen från växthuset i England när det hade sån explosiv effekt på *Torypartiet*. Det gav en märklig känsla av makt.

Daily Telegraphs ”avslöjanden” fick inget omedelbart genomslag i övriga medlemsländers medier. Brysselkorrarna lärde sig snabbt att Boris Johnson var en kul kille, men att hans stories inte höll.

Boris Johnson sökte dock svagheter i EG-samarbetet även utanför Storbritannien. Han hittade det i Danmark.

Ole Ryborg, mångårig korrespondent för DR, Danmarks radio och tv, har berättat om hur han som ny korre 1992 för danska EG-negativa veckotidningen *Notat* fick känna på Johnsons arbetsmetoder.

De fikade i kommissionens pressrum och småpratade om den kommande folkomröstningen om Maastrichtfördraget i Danmark. Dagen efter kunde han läsa en artikel i *Daily Telegraph*, där han var citerad som tre olika anonyma personer – en ”politisk observatör”, en ”analytiker” och en ”dansk”. Under rubriken: ”Skeptiska danskar hotar att döda EG-fördraget i folkomröstning”.

Boris Johnson anser själv att han bidrog till att danskarna röstade nej till Maastrichtfördraget i juni 1992. Några veckor före folkomröstningen fick han ett av sina ”avslöjanden” uppslaget i topp på *Sunday Telegraph*: ”Delors’ plan för att styra Europa”.

Enligt artikeln fanns det en hemlig plan som Johnson fått tag på, som skulle göra Jacques Delors till permanent president över EG-länderna, där Europaparlamentet skulle få mer makt och brittiska regeringens vetorätt skulle avskaffas.

Brittiska Guardians mångåriga Brysselkorrespondent **John Palmer** hade en annan version. Han hade skrivit en artikel några dagar tidigare efter en press-

briefing med journalister från flera medlemsländer på kommissionen om ett diskussionspapper som arbetats fram av en tjänsteman. Boris Johnson hade inte varit inbjuden till briefing men några dagar senare pratat med Palmer om hans artikel.

Resultatet blev en story som slog ner som en bomb inför danska folkomröstningen. *Sunday Telegraphs* förstasida kopierades och delades ut som flygblad till väljare. Opinionsläget som pekat mot en knapp ja-seger blev i stället en nej-seger den 2 juni.

Nej-segern i Danmark gav råg i ryggen åt EG-motståndarna i det brittiska Torypartiet. Boris Johnson hade än en gång skaffat sig en stjärn-

status och börjat bygga på sin politiska karriär.

Trots hans genomgående negativa och förlöjligande rapportering från Bryssel var övriga brittiska korrespondenter inte så övertygade om att han verkligen var en hård motståndare till Europasamarbetet. När de träffades skämtade han och skrattade åt sina egna stories.

Financial Times korrespondent **David Gardner** har berättat om hur Boris Johnson överöst *FT:s* redaktion med klagomål efter att tidningen skrivit kritiskt om att ett nytt lagförslag från kommissionen skulle inkräkta på brittiskt självbestämmande.

Det handlade om habitat-direktivet som antogs 1992. Det visade sig att lagförslaget skrivits av Boris Johnsons far **Stanley**.

Sonia Purnell, som arbetade tillsammans med Boris Johnson på *Daily Telegraphs* Brysselredaktion och har skrivit boken *Just Boris*, berättar om hur han blev som förbytt när det var dags att skriva dagens story.

Den charmige rollfiguren stängde in sig på sitt arbetsrum sent på eftermiddagen. ”Därinifrån hördes gutturala skrik och svordomar på hög volym innan han satte sig ner vid tangentbordet för att i rasande takt skriva ytterligare tusen ord som på ett briljant och fyndigt sätt ställde till oreda.”

På avskedsfesten när Boris Johnson skulle lämna Bryssel 1994 framfördes en dikt skriven av BBC-korrespondenten **James Landale** som inleds:

”Boris told such dreadful lies

It made one gasp and stretch one’s eyes.”

Den tidigare Toryministern, Hong Kong-guvenören och EU-kommissionären **Chris Patten** har sitt omdöme klart om Boris Johnson:

”Som journalist i Bryssel var han en av de främsta företrädarna för fejk-journalistik,” har Patten sagt till *New Statesman*.

I London blev Boris Johnson mottagen med öppna armar. På *Daily Telegraph* utnämndes han till chef för ledarredaktionen. Snart fortsatte hans karriär som chefredaktör för *The Spectator*.

Han hade lovat tidningsledningen att inte bli politiker, men när Boris Johnson ändå ställde upp i valet för Tories och blev invald i parlamentet fick han klartecken för att dubbelarbeta som journalist och politiker.

Boris Johnson tyckte inte det fanns någon konflikt mellan de två rollerna. Han hade använt journalistrollen för att bädda för den politiska.

I rollen som charmtroll och fyndig kommentator gjorde han även succé i BBC:s veckoprogram *Have I Got News For You*.

I sin sammanblandning av olika roller hade han skapat en ny journalistisk genre – bortom fakta eller hitte på-journalistik – som fick sitt internationella genombrott med 2010-talets framväxt av sociala nätverk. Med hjälp av företag som *Cambridge Analytica* förfinades ”fake news”-journalistiken till nya nivåer i Brexitkampanjen 2016. Skiftande förvanskade ”nyheter” skickades ut till olika väljargrupper.

Boris Johnson var före sin tid. *Daily Telegraphs* chefredaktör **Max Hastings**, som tillät fejkjournalistiken att växa fram, har i efterhand varnat för att göra Boris Johnson till politisk ledare.

”Han var en fantastisk underhållare som Brysselkorrespondent, men han är helt olämplig att inneha ett nationellt uppdrag; han är bara intresserad av sin egen berömmelse och sina egna intressen.”

Men det har inte stoppat Boris Johnson att med alla tillgängliga medel nå det stora målet, 10 Downing Street. Journalistiken är bara ett offer på vägen.

Källor

Böcker

Gimson, Andrew. (2016). *Boris: The Making of the Prime Minister*. Simon and Schuster.

Johnson, Boris. (2003). *Lend me your Ears*. London: HarperCollins.

Purnell, Sonia. (2011). *Just Boris: A tale of blond ambition – a biography of Boris Johnson*. Aurum Press Limited.

Nyhetsmedier

BBC, DR.dk, Guardian, New Statesman, Telegraph, Washington Post.